

Det kongelige finansdepartement
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo
postmottak@fin.dep.no

21. september 2009

UTKAST TIL FORSKRIFT TIL MERVERDIAVGIFTSLOVEN

1. Innledning

Vi viser til brev av 19. juni 2009 og ovennevnte høring. Denne høringsuttalelsen er signert av Bokbransjens litteraturpolitiske forum. Bokbransjens litteraturpolitiske samarbeidsutvalg består av representanter fra Den norske Forleggerforening, Bokhandlerforeningen, Norsk faglitterærforfatter- og oversetterforening og Den norske Forfatterforening [som også representerer Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere og Norsk Oversetterforening].

Norge er et lite marked og et lite språkområde. Norsk litteratur er avhengig av støtte i flere ledd av verdikjeden: Forfatterne er som gruppe avhengig av å motta stipend (i tillegg til inntekter fra boksalget), forlagenes drift hva gjelder bredde og nye forfatterskap nyter godt av Kulturrådets innkjøpsordninger, og bransjen som sådan er avhengig av faste rammebetingelser og at kulturpolitiske hensyn tillegges vekt ved utforming av regelverk.

2. Nullsats merverdiavgift for bøker

Momsfritaket for bøker i siste omsetningsledd er av stor betydning for omsetningen av bøker i Norge og følgelig av tilsvarende stor betydning for utbredelsen av norsk litteratur. Nullsatsen har stor betydning for levedyktigheten til aktører i bransjen, og den er en forutsetning for et kulturelt mangfold. Nullsatsen er kanskje det viktigste virkemiddelet for norsk skriftkultur. I snart fire tiår har nullsatsen lagt grobunnen for et vitalt nasjonalt bokmarked der bøker kjøpes og leses i et omfang som er unikt i Europa og verden for øvrig. Dette virkemiddelet må opprettholdes. Tall fra Synovate viser at 93 % av befolkningen leste en eller flere bøker i løpet av siste år. Til sammenligning viser undersøkelser fra USA og Storbritannia at henholdsvis 50 og 57 % av befolkningen der leste minimum en bok siste år.

Det er derfor positivt at utkastet viderefører nullsatspraksisen for bøker. Men hva menes med at denne praksisen videreføres? Er det noen begrensninger i hvilke bokprodukter som nyter godt av nullsatsen? Hva favner begrepet "bok" i denne sammenhengen?

Lov av 19. juni 1969 nr 66 om merverdiavgift (mval) § 16 nr 8 slår fast at det ikke skal beregnes utgående merverdiavgift av bøker i siste omsetningsledd, og begrunnelsen for dette merverdiavgiftsfritaket er den samme som for fritaket for aviser, nemlig hensynet til at man ikke skal avgiftsbelegge bøker og aviser i et så lite språksamfunn som det norske. Bestemmelsen unntar bøker og tidsskrifter. Bøker er unntatt per se, mens tidsskrifter kun er

unntatt om de oppfyller krav til spredning eller innhold. Det innholdsmessige kravet lyder ”..tidsskrifter med overveiende politisk, litterært eller religiøst innhold”.

Før var det liten grunn til å operere med en presis definisjon av ”bok”. Betydningen av ”boken” som gjenstand (vare) og ”boken” som innhold var uatskillelige og bruken av begrepene ikke til å misforstå. I mval § 16 nr 1-6 refereres det til ulike varer og tjenester, mens det videre i nr 7 og 8 refereres til hhv aviser og bøker. Tidligere var det ingen tvil om at aviser og bøker i avgiftsmessig forstand utgjorde varer, så § 16 nr 7 og 8 har ingen definisjoner av hvilke former eller format av henholdsvis aviser og bøker en sikter til.

Fokus har med andre ord vært på innholdet, ikke hvilket format som er valgt. Det er opplagt at bøker og lydbøker dekker bøker i trykt form og lydbøker i CD-format. Kladdbøker og skrivebøker faller utenfor momsuntaket selv om den fysiske varen kan være lik boken, fordi de er uten et innhold som begrunner fritaket.

3. Likebehandling av lydbok på CD-plate og lydbok som elektronisk fil

I 1995 ble nullsatsen ved forskrift utvidet til også å omfatte lydbøker. Vi er overbevist om at nullsatsen har bidratt til å føre det norske lydbokmarkedet til verdenstoppen. Det er en tydelig sammenheng mellom prisen på bøker og merverdiavgiftssatsen. Prisen økes eller svekkes med minst den samme prosentandel som avgiften økes eller senkes med. Da Sverige senket sin bokmoms fra 25 % til 6 % i 2002 ble resultatet at bokprisene falt med mer enn avgiftsreduksjonen. Ved seneste undersøkelser av lesevaner i Sverige har den svenske bokmarkedet vist en gledelig økning i antall lesere og antall leste bøker/lydbøker. Det meste tyder på at denne økningen skyldes momsreduksjonen.

- ./ Det er positivt at Kulturdepartementet støtter vårt syn (vedlagt brev av 5. november 2007 fra Kultur- til Finansdepartementet) om at en lydbok som selges i formatet nedlastbar fil ikke er momspiktig. Det kan ikke være formatet på lydboken som skal være avgjørende for momsplikt. En lydbok i mp3-format bidrar ikke mindre til det norske språks utbredelse enn en lydbok i CD-format.

4. Likebehandling av ebøker og fysiske bøker

I dagens bokmarked omsettes bøker i ulike format; trykket bok, lydbok på CD, lydbok som mp3-fil, digibok (som er lydbok inkorporert i en spiller som kun kan spille av boken og hvor bok og spiller ikke kan skilles ad), og ebok (digitale filer som gjengir bokens tekst). Boken kan også distribueres digitalt. Innholdet er mer eller mindre det samme; et litterært åndsverk.

Momsfritaket for omsetning av bøker begrunnes ikke i innbindingen. Tvert imot, tomme bøker, dvs. notatbøker er momsbelagt fordi de ikke har noe litterær verdi. Spørsmålet er hvor langt den kulturpolitiske begrunnelse for momsfritaket for bøker rekker. Ut fra de interesser man ønsker å ivareta ved momsfrigjøring for bøker, virker det logisk at fritaket må følge innholdet (åndsverket) og være uavhengig av i hvilket format boken omsettes. En bok i elektronisk format bidrar ikke mindre til det norske språks utbredelse enn en papirbok. I et svar til Ulf Erik Knudsen (FrP) (spm nr 650, publisert 16. februar 2009) ga finansminister Kristin Halvorsen følgende begrunnelse for hvorfor bøker er fritatt for moms: *”Fritaket for bøker er begrunnet i at lovgiver anså det som uheldig å avgiftsbelegge det trykte ord i et så lite språksamfunn som det norske. Fritaket er altså begrunnet i allmenne språkpolitiske hensyn og ikke i næringspolitiske hensyn”*.

Begrunnelsen for unntaket omfatter innholdet selv om “boken” selges uten permer og leses ved hjelp av teknologiske løsninger. Ut fra denne tankegang, er det naturlig at det må begrunnes særskilt om unntaket ikke skal omfatte eboken.

I dag utstyres alle utgitte bøker og lydbøker med et eget ISBN-nummer som består av en nummerrekke som identifiserer utgiver og tittel. En lydbokversjon eller pocketutgave vil ha et annet ISBN-nummer enn hva den innbundne boken har. En bok utgitt som ebok vil også ha et ISBN-nummer, hvilket vil være en klar indikasjon på at det dreier seg om en bok, og ikke ”bare” en nettpublisert tekst. Dersom en kan bruke ISBN-nummer som et kvalifiserende kjennetegn på at man har med en bok å gjøre – uavhengig av format - vil dette være et kriterium som alle i bransjen allerede kjenner til og som faktisk vil kunne anvendes for å avgrense mot elektroniske tekster som ikke er bøker.

Denne løsningen vil også ivareta behovet for å avgiftsklassifisere bøker som ligger på et fysisk lagringsmedium (som minnepinne, minnebrikke) eller utgjør en elektronisk tjeneste (som streaming eller nedlastingstjeneste) som tilbys sluttbruker og som har som sin eneste eller primære funksjon å sette sluttbrukeren i stand til å lese eller høre det litterære åndsverk (boken), uavhengig av hvilken teknikk eller hvilket format teksten gjengis ved hjelp av eller i, og uavhengig av hva slags fysisk bærer som inneholder teksten. I disse tilfeller vil minnepinnen eller streamingtjenesten ikke ha noen selvstendig verdi utover å gjøre det mulig for leseren og tilegne seg boken – egentlig på samme måte som en innbundet bok med papirark til nå har vært en forutsetning for å kunne lese en tekst. Og med et eget ISBN-nummer vil varen eller tjenesten enkelt kunne merkes som bok.

I forlengelse av de kulturpolitiske hensyn som ligger til grunn for momsfritaket vil vi også få tilføye at lesehemmede, herunder eldre, vil ha stor nytte av å kunne lese ebøker fremfor papirbøker. Med en ebok vil du ved hjelp av funksjoner på leseren (pc, mobiltelefon, lesebrett m.v.) kunne forstørre teksten. Vi er ikke i tvil om at ebøker vil bety en langt bedre tilgjengeliggjøring av litteratur for gruppen lesehemmede. Dersom eboken blir omfattet av momsplikt, vil det kunne bli et økonomisk skille mellom de som har råd til å betale hva en ebok koster, pluss 25 %.

Det er også verdt å merke seg at *privates* innførsel av ebøker under 200 kr per i dag ikke omfattes av merverdiavgiftsplikten. Det vil virke urimelig om en ebok av en norsk forfatter utgitt på et norsk forlag skulle behandles annerledes avgiftsmessig enn ebøker innført fra utlandet. Når vi omtaler utlandet; en utredning gjort av det tyske bokbransjetidsskriftet *Börsenblatt* vier et eget kapittel til e-bøker og fastpris, og konkluderer med at ebøker må likebehandles reguleringsmessig med fysiske bøker hvis de ”etter sin natur er ment å erstatte tradisjonelle forlagsprodukter” eller ”reproduserer eller erstatter en fysisk bok”,

Dersom momsfritaket kun skal omfatte papirbøker og ikke elektroniske, vil det få dramatiske følger for aktørene i bokbransjen. Marginene vil bli presset. For forfatterne betyr det i første omgang at deres royaltygrunnlag blir langt lavere enn det er i dag. Få tror at et momspåslag i sin helhet vil kunne legges på toppen av den utsalgsprisen bransjen mener er nødvendig for sin inntjening. Bokprisen vil følgelig ikke øke med 25 % i forhold til dagens nivå og forfatternes inntekter vil stå i fare for å synke ettersom momspåslaget ikke vil være en del av royaltygrunnlaget). Forlagenes utvikling og lansering av boken i elektronisk format vil kunne bremse opp. En eventuell merverdiavgift pålagt e-bøker vil – stikk i strid med myndighetenes ønske – virke som en bremsekloss i arbeidet med omstilling til en mer digital hverdag.

5. Konklusjon

Utkastet viderefører det generelle momsfrirket for bøker. Etter vårt syn omfatter dette momsuntaket også lydbøker som elektronisk MP3-fil og ebøker fordi disse bokproduktene på grunn av sitt innhold er å regne som en bok. Begrunnelsen for nullsatsen slår inn for MP3-filer og ebøker; en bok i elektronisk format bidrar ikke mindre til det norske språks utbredelse enn en papirbok.

For å rydde av veien all tvil, ber vi om at det utferdiges en forskrift som klargjør at lydbøker som MP3-filer og ebøker i merverdiavgiftssammenheng skal behandles som andre bøker og lydbøker.

Med vennlig hilsen
for Bokbransjens litteraturpolitiske samarbeidsutvalg

Anne Oterholm
Leder i Den norske Forfatterforening

Trond Andreassen (sign)
Generalsekretær i Norsk faglitterær
forfatter- og oversetterforening

Per Christian Opsahl (sign)
Adm.dir. i Den norske Forleggerforening

Randi Øgrey (sign)
Dir. i Bokhandlerforeningen